

**źródłem
każdego
działania
jest myśl**

Ośrodek Działań Ekologicznych „Źródła”
Łódź 90-602, ul. Zielona 27
tel. 042 632 03 11, fax 042 291 14 50
kom. 507 575 535 www.zrodla.org

Sytuacja życiowa w krajach Globalnego Południa

opr. Gosia Świderek

Cel zajęć: Ukazanie nierówności podziału światowych dóbr oraz wpływu zmian klimatu na sytuację mieszkańców Globalnego Południa.

Cele operacyjne:

- uczeń potrafi wskazać najbogatsze i najbiedniejsze regiony świata
- rozumie pojęcia: bezpieczeństwo żywnościowe, suwerenność żywnościowa
- na podstawie danych statystycznych opisuje sytuację demograficzno-żywnościową świata
- rozumie globalne zależności łączące różne regiony świata
- symbolicznie doświadcza nierównego podziału żywności na świecie
- kształtuje wyobraźnię
- stosuje metodę myślących kapeluszy, opracowują samodzielnie na podstawie dostępnych materiałów wystąpienia nt. sytuacji życiowej w krajach Globalnego Południa w kontekście obecnych i prognozowanych zmian klimatu na tę sytuację.

Środki: konturowa mapa świata (lub szkic mapy świata) formatu minimum A3, pisaki,

Czas trwania: 2x jedna godzina lekcyjna

Miejsce zajęć: sala lekcyjna w wolną przestrzeń na środku, krzesła ustawione pod ścianami

Grupa wiekowa: klasy III gimnazjum oraz szkoły ponadgimnazjalne

Przebieg pierwszych zajęć:

Rozłóż na podłodze lub połączonych stołach duży arkusz papieru np. pakowego. Na środku połóż lub narysuj mapę świata i na razie zakryj ją. Poproś uczniów aby na pozostałej, wolnej części papieru narysowali (lub napisali) co jedli i pili w ciągu ostatnich dni. Jakie owoce jedli, jakie przyprawy pojawiły się w obiedzie, z czego zrobiony był dżem, jakie jedli orzechy, co pili. Zadbaj o to by narysowane rzeczy nie powtarzały się i by była duża różnorodność produktów. Poświęćcie na to nie więcej niż 5 minut. Następnie odkryj mapę i poproś uczniów aby postarali się połączyć rysunki produktów z miejscem w których dane owoce, orzechy, przyprawy i inne produkty rosną. Prawdopodobnie pojawi się wiele wątpliwości a wielu przypadkach w ogóle nie będzie wiadomo skąd pochodzi dany produkt (możesz poprosić uczniów aby każdy wybrał jeden z tych produktów i do następnej lekcji sprawdził gdzie rośnie). Zadanie to pokaże, że elementy naszego zwykłego śniadania, obiadu czy deseru wyrosły w różnych zakątkach świata, sok ananasowy, ryż, banany, czekolada, kukurydza, curry, cynamon wszystko to produkują rolnicy z całego świata.

Kolejnym etapem zajęć będzie uświadomienie sobie dostępu do żywności w różnych częściach świata. Właściwe ćwiczenie poprzedź „rozgrzewką”. Poproś uczniów aby stanęli na środku sali. Na dany sygnał wszyscy uczniowie razem za pomocą swoich ciał tworzą jakąś figurę geometryczną np. trójkąt, kwadrat. Nie włączaj się w działanie uczniów, pozostaw im wolną rękę w ustawianiu się. Następnie utrudniamy zadanie, poproś o utworzenie widelca, okularów, drabiny itp. Po kilku takich rundach będzie łatwiej zrealizować właściwe zadanie. Ćwiczenie to pobudza kreatywność a przede wszystkim młodzież ćwiczy pracę w grupie, dla obserwatora zaś ćwiczenie jest cenne bo ukazuje jakie role w grupie ogrywiają poszczególni uczniowie.

Poproś uczniów aby wyobrazili sobie, że na podłodze leży ogromna mapa świata i na dany sygnał uczniowie mają podzielić się i stanąć na wyobrażonych kontynentach w taki sposób by odwzorować proporcjonalnie liczbę zamieszkujących je ludzi. Zadanie będzie trudne gdyż nie tylko mapę świata grupa musi sobie wyobrazić a w pierwszym momencie, każdy tę mapę wyobraża sobie inaczej, ale dochodzi jeszcze dodatkowa trudność w postaci podzielenia uczniów na grupy Azjatów, Afrykanów, Europejczyków, Amerykanów z Północy i Południa, Australijczyków.

Kiedy uczniowie stoją już na wyobrażonych kontynentach odczytaj z załącznika procentowy udział mieszkańców danych kontynentów, poproś o ewentualne korekty na mapie. Po zakończeniu poproś o pozostanie na miejscu. Powiedz, że masz w torebce tyle cukierków (lub śliwek, wiśni, suszonych moreli – czegoś co będzie symbolizowało żywność), ilu jest uczniów. Ilość cukierków powinna być równa ilości uczniów znajdujących się na mapie ale potrzebnych będzie kilka dodatkowych cukierków. Zapytaj w jaki sposób masz podzielić cukierki. Większości osób automatycznie nasunie się odpowiedź, że dla każdego po jednym. Poproś aby grupy z każdego kontynentu napisały na kartce (rozdaj załącznik nr 3 i pisak) jaki wg nich jest obecny podział żywności na świecie w przeliczeniu na cukierki przy założeniu że jest ograniczona i znana liczba cukierków równa ilości uczniów. Po zakończeniu porównajcie wyniki, w trakcie może wywiązać się dyskusja nad rozbieżnościami. Zapisz uśrednione wyniki na tablicy (pamiętaj, że liczba cukierków musi się sumować do liczby uczniów) i rozdaj cukierki, ale poproś by uczniowie ich jeszcze nie jedli. Następnie podaj i zapisz w tabeli rzeczywisty procentowy podział (załącznik nr 4) żywności na świecie i poproś uczniów o odpowiednie przekazanie cukierków. Poproś aby uczniowie przeliczyli ile cukierków albo jaka część cukierka przypada na osobę na

danym kontynencie. Na zakończenie wyjaśnij, że w bogatych krajach są jeszcze znaczne niewykorzystane nadwyżki żywności często niszczone (jest to łatwiejsze i tańsze niż magazynowanie), a ogromna część produkcji produktów żywnościowych przeznaczana jest na wykarmienie zwierząt czy produkcję biopaliw. Przekaż dodatkowe cukierki Europejczykom i Amerykanom Północnym.

Na zakończenie ćwiczenia poproś aby grupy odłożyły swoje cukierki na mapę (wykorzystaj mapę z pierwszej części zajęć na odpowiednie kontynenty i jeszcze raz spojrzeli na ten podział. Zwróć uwagę, że regiony najbardziej doświadczone biedą i głodem lub niedożywieniem są często jednocześnie dostawcami żywności dla krajów bogatej Północy. Poproś uczniów aby usiedli na miejsca i powiedzieli jakie są ich odczucia po tym ćwiczeniu. Poproś aby każdy wypowiedział się z perspektywy mieszkańca kontynentu który tymczasowo zamieszkiwał oraz ze swojej własnej perspektywy jako młodej osoby mieszkającej w Polsce. Kiedy wypowiedzą się już wszystkie osoby zbierz cukierki z mapy i poczęstuj wszystkich uczniów i podsumuj zajęcia stwierdzeniem, że problem głodu w dzisiejszym świecie nie jest spowodowany brakiem lub niedoborem żywności, ale przede wszystkim jest wynikiem braku dostępu do żywności (braku środków, które pozwoliłyby na zakup lub wytworzenie odpowiedniej ilości pożywienia). Poproś o próbę zdefiniowania pojęcia „Bezpieczeństwo żywnościowe” i „suwerenność żywnościowa”.

Ostatnim elementem zajęć będzie zadanie pracy domowej. Wyjaśnij uczniom na czym polega metoda „myślowych kapeluszy” Edwarda de Bono (załącznik nr 1). Podziel uczniów na 6 grup i rozlosuj wśród nich kolory kapeluszy i rozdaj instrukcje zgodnie z wylosowanym kolorem. Poproś o przygotowanie się do dyskusji nt. sytuacji życiowej (dostęp do żywności, czystej wody, opieki medycznej i edukacji, choroby itp.) w krajach Globalnego Południa z uwzględnieniem wpływu zmian klimatu na tę sytuację. Uczniowie mogą przygotować sobie dane, rekwizyty, pomoce itp. Zwróć uwagę uczniów, że jest to zadanie zespołowe i nie wystarczy gdy każdy z uczniów indywidualnie przygotowuje się do dyskusji. Członkowie zespołu powinni razem przygotować krótkie 3-4 minutowe wystąpienie. Wyznacz datę dyskusji i poproś aby w tym dniu uczniowie ubrali się zgodnie z wylosowanym kolorem lub przygotowali sobie nakrycia głowy, tak aby na pierwszy rzut oka wiadomo było którą grupę reprezentują.

Przebieg drugich zajęć:

Z pomocą uczniów zaaranżuj klasę do zajęć. W sali powinny znaleźć się stanowiska dla sześciu grup, ale krzesła powinny być ustawione do środka, tak by grupy mogły dyskutować ze sobą. Jeśli jest taka potrzeba uczniowie mogą przygotować i zaprezentować swoje rekwizyty (powiesić na tablicy, zrobić wystawkę, naszykować mapę itp.)

Poproś uczniów o zajęcie miejsc w odpowiednich grupach i oficjalnie rozpocznij „konferencję nt. sytuacji życiowej w krajach Globalnego Południa w kontekście obecnych i prognozowanych zmian klimatu na tę sytuację”. Poproś o wystąpienia kolejnych grup a następnie rozpocznij dyskusję. W trakcie możesz zadawać pytania pomocnicze, kierunkujące dyskusję. Notuj najważniejsze wnioski na tablicy lub arkuszach papieru, tak aby łatwiej było podsumować dyskusję. Poproś o końcowe wypowiedzi liderów grup.

Na zakończenie poproś aby uczniowie wskazali wśród wynotowanych podczas dyskusji stwierdzeń te, które łączą sytuację życiową mieszkańców Globalnego Południa ze zmianami klimatu.

Załącznik nr 1

Myślowe kapelusze Edwarda de Bobo – opis metody

Pierwszą fazą pracy z tą metodą jest przygotowanie 6 kolorowych kapeluszy: białego, czerwonego, czarnego, żółtego, zielonego, niebieskiego. Symbolizują one sześć różnych sposobów myślenia, analizy problemu oraz argumentacji.

- kapelusz biały- jest to informacja neutralna, nie ma w nim argumentów czy propozycja. Są fakty, liczby, zestawienia, statystyka. Kapelusz ten określa, co wiemy? jakie dane musimy zdobyć? Zakładając ten kapelusz działamy jak komputer- nie wydajemy żadnych opinii.
- kapelusz czerwony- oznacza emocje, odczucia, przecucia i intuicję. W pewien sposób jest przeciwieństwem białego, nie interesują nas fakty, tylko ludzkie uczucia. kapelusz ten wyraża przypuszczenia i kieruje się intuicją. nie musi być obiektywny, nieobce są mu strach, złość, nadzieja i miłość.
- kapelusz czarny- zajmuje się prawdziwością i realnością, ocenia prawdziwość twierdzeń lub założeń. Kolor ten podkreśla trudności, wydaje negatywne sądy. Kapelusz ten charakteryzuje przesada w osądach, uwypukla słabe punkty zapobiegając tym samym pomyłkom i błędom.
- kapelusz żółty- stara się znaleźć korzyści dla danego rozwiązania, jest optymistą, wszystko jest dla niego pozytywne. koncentruje się na korzyściach i zyskach.
- kapelusz zielony- wychodzi z propozycjami i pomysłami, jest kapeluszem myślącym aktywnie. może proponować i wysuwać sugestie każdego rodzaju. opiera się na poszukiwaniu, dociekaniu, proponowaniu alternatywy.
- kapelusz niebieski- kieruje wszystkimi kapeluszami, spogląda z góry na wszystko co się dzieje, może formułować uwagi, komentować to co widzi. Charakteryzuje się chłodnym dystansem, pilnuje innych kapeluszy.

Nie ma przyjętej zasady, co do kolejności, to , jaki kapelusz, po jakim włożymy na głowę zależy od okoliczności. Istnieją jednak pewne zasady, którymi warto się kierować- każdego kapelusza można używać tyle razy ile się chce, żółty kapelusz powinien być używany przed czarnym, gdyż trudno znajdować pozytywne strony po dawce krytyki, gdy sytuacja wzbudza emocje możemy zacząć od czerwonego kapelusza, aby otwarcie zdać sobie z nich sprawę, jeśli nie wzbudza zaczynamy od białego i gromadzimy informacje.

Załącznik nr 2

podział żywności na świecie – dane

	Afryka	Ameryka Pn.	Ameryka Pd. + środkowa	Azja	Europa	Australia + Oceania
ludność	817.881.000	318.592.000	516.133.000	3.644.900.000	726.341.000	25.159.000
ludność %	13,52	5,27	8,53	60,26	12,01	0,42
żywność %	8,95	10,07	15,10	46,17	18,55	1,16

Załącznik nr 3

karta pracy dla grup

Afryka	Ameryka Pn.	Ameryka Pd.	Azja	Europa

Załącznik nr 4

Suwerenność żywnościowa

Ponad miliard ludzi na świecie cierpi głód i niedożywienie, z czego ponad 90 procent żyje w krajach rozwijających się, w przeważającej większości na terenach wiejskich. Każdego dnia 25 tysięcy osób, dorosłych i dzieci, umiera z powodu głodu i powiązanych z nim przyczyn.

Dostępne dane wskazują, że pomimo tego, iż ilość produkowanej globalnie żywności jest więcej niż wystarczająca dla zaspokojenia potrzeb światowej populacji, w ciągu ostatniej dekady liczba osób głodnych i niedożywionych bynajmniej nie zmalała, ale wyraźnie wzrosła. Problem głodu w dzisiejszym świecie nie jest zatem spowodowany brakiem lub niedoborem żywności, lecz jest wynikiem przede wszystkim braku dostępu do żywności, tzn. do odpowiednich środków materialnych lub produkcyjnych, które pozwoliłyby ludziom dotkniętym biedą na wytworzenie lub zakup wystarczającej ilości pożywienia. Niesprawiedliwa dystrybucja żywności, ziemi i innych środków produkcji, niekorzystna organizacja rynków rolnych oraz niewłaściwa polityka rolna zarówno na poziomie międzynarodowym jak i lokalnym stanowią podstawowe przyczyny tej skandalicznej sytuacji. Co więcej, w ten sposób łamane jest jedno z podstawowych praw człowieka, jakim jest prawo do żywności. To prawo każdej osoby do wyżywienia się, a dla tych, którzy żyją z rolnictwa, oznacza również prawo do pracy w zgodzie z zasadami zrównoważonego rolnictwa i zapewniającej odpowiednie dochody.

Próba odpowiedzi na wspomniane przyczyny problemu głodu i niedożywienia setek milionów ludzi w krajach Globalnego Południa jest (...) koncepcja suwerenności żywnościowej (ang. food sovereignty). (...)

Suwerenność żywnościowa jest najczęściej rozumiana jako prawo ludności i poszczególnych krajów do samodzielnego definiowania własnej polityki rolnej i żywnościowej, która umożliwi zaspokojenie potrzeb i oczekiwań ludności oraz osiągnięcie celów zrównoważonego rozwoju, a jednocześnie nie szkodzi krajom trzecim. Definiowanie to przeciwstawia się dominującym obecnie modelom i obejmuje m.in. prawo ludności poszczególnych państw do ochrony i regulowania krajowej produkcji rolnej oraz handlu produktami rolnymi, jak również do ograniczania dumpingu produktów na swoim rynku. Suwerenność żywnościowa daje priorytet lokalnej produkcji i konsumpcji żywności, ale nie wyklucza międzynarodowego handlu produktami rolnymi. Sprzyja jednakże kształtowaniu takiej polityki i praktyk handlowych, które najlepiej służą prawu ludności poszczególnych krajów do pożywej, bezpiecznej i kulturowo odpowiedniej żywności oraz bezpiecznej, zdrowej i ekologicznie zrównoważonej produkcji.

Oprócz reorganizacji produkcji żywności oraz handlu produktami rolnymi, suwerenność żywnościowa wskazuje także na konieczność podjęcia odpowiednich działań w takich kluczowych dla walki z głodem zagadnieniach jak m.in. reforma agrarna (ze szczególnym uwzględnieniem bezrolnych oraz kobiet) oraz ochrona i zrównoważone wykorzystanie zasobów naturalnych.

Za podstawową zasadę suwerenności żywnościowej można uznać nieodzowność demokratycznego udziału w kształtowaniu polityki rolnej i żywnościowej wszystkich, na których ma ona wpływ, ze szczególnym uwzględnieniem biednych mieszkańców terenów wiejskich w krajach Globalnego Południa, kobiet, rolników małorolnych i bezrolnych, czyli tych, którzy są najbardziej narażeni na głód i niedożywienie.

Źródło: <http://globalnepoludnie.pl/Suwerennosc-zywnosciowa>